
LES ESCOLES DEL CEPEPC DEL BAIX LLOBREGAT

JOSEP PADRÓ MARGÓ
Historiador i mestre

Dossier

El propassat mes de juny va fer vint anys de l'aprovació pel Parlament de Catalunya, de la LLEI REGULADORA DEL PROCÉS D'INTEGRACIÓ A LA XARXA DE CENTRES DOCENTS PÚBLICS DE DIVERSES ESCOLES PRIVADES, comunament anomenada *lleï del CEPEPC*.

El CEPEPC (Col·lectiu d'Escoles per l'Escola Pública Catalana), format per uns vuitanta centres educatius de tot Catalunya, havia recorregut un llarg camí per obtenir que les seves escoles i els seus equips docents fossin reconeguts i integrats a la xarxa pública. I encara haurien d'esperar cinc anys més (1988) perquè el Departament d'Ensenyament acabés de formular les condicions concretes en què es faria aquell trànsit.

La llei del CEPEPC suposava el reconeixement del treball de suplència que aquestes escoles privades havien realitzat sota el franquisme, amb una tasca pedagògica caracteritzada per la catalanitat, l'ensenyament actiu, el funcionament democràtic i l'estreta relació amb les famílies. Les escoles del CEPEPC entenen l'horitzó educatiu del país com un horitzó d'escola pública, catalana, democràtica i de qualitat.

S'havien fundat escoles actives, s'havien mobilitzat recursos econòmics per sostenir-les i aquestes escoles havien arrelat en el seu entorn social. Però la contradicció entre la titularitat privada (amb pagament de quotes generalment elevades) i el principi democràtic de la igualtat d'oportunitats, només podia ser superada per un canvi de titularitat que passés de privada a pública. D'altra banda, a partir de 1981 el Govern de la Generalitat tenia competències en educació i això obria grans expectatives de millora de l'escola pública.

Dotze escoles del Baix Llobregat formaven part d'aquest Col·lectiu: les escoles El Puig i Montserrat, d'Esparreguera; Ènnec Bonfill, de Cervelló; L'Estel, de Molins de Rei; Mestral, de Sant Feliu; l'Escola de l'Ateneu (avui Montseny), de Sant Just; Lola Anglada, d'Esplugues; Sant Miquel, de Cornellà; Barrufet, Sant Rafael i Lourdes, de Sant Boi, i Edumar, de Castelldefels. No totes elles van acabar sent públiques, i d'altres que no havien participat en el Col·lectiu es van beneficiar de la llei de 29 de juny de 1983 per ser-ho, com l'escola de la colònia Güell i l'escola Europa de Cornellà. A tot Catalunya es van integrar a la xarxa pública unes setanta escoles del Col·lectiu.

1. El moviment de renovació pedagògica a Catalunya

El procés de renovació pedagògica de postguerra, com tantes altres coses en aquest país, és un moviment essencialment urbà i, concretament, barceloní durant els anys quaranta i cinquanta. En els seixanta s'estén a comarques. Una simplificadora estadística de centres de nova creació vindria a il·lustrar el creixement del moviment de renovació.

En els anys quaranta poc més d'una dotzena d'escoles de Barcelona podien mantenir algun element de renovació, amb persones que havien estat vinculades als moviments d'abans de la guerra. Hi havia algunes escoles estrangeres que contrastaven en aquell paisatge escolar deprimat pel franquisme, i es van fundar unes quantes escoles. En els cinquanta s'incorporaren noves generacions de professorat amb la influència de Jaume Bofill i l'aportació decisiva de dues persones centrals: Alexandre Galí i Artur Martorell. En

aquesta dècada s'arribaren a fundar fins a vuit escoles més, i en els seixanta se'n fundaren trenta.

La renovació pedagògica es produeix fonamentalment en el si d'aquest nucli d'escoles privades, tot i que trobem experiències significatives en escoles públiques i fins i tot religioses, encara que amb caràcter molt puntual. Va ser en aquelles escoles on es van poder construir equips i projectes educatius coherents, amb autonomia de recursos, al marge del monolitisme ideològic de l'escola estatal, propi del franquisme, i l'adoctrinament generalitzat propi de l'escola religiosa.

Marta Mata¹ resumeix de la següent manera les característiques pedagògiques comunes d'aquestes escoles:

- El cultiu de tot tipus d'activitat, a més de la intel·lectual, verbal i memorística.
- La cooperació entre els infants enfront de la competitivitat.
- La seva relació amb el medi natural i social, més que no pas amb el llibre de text.
- La seva formació en la llibertat cristiana, lluny del cec adoctrinament.
- El respecte i el cultiu de la llengua pròpia de cada infant davant la imposició del castellà.
- El treball per l'obertura de l'escola a nens de diversos nivells socials, amb procediments com la quota variable, enfront de la separació per causes econòmiques, que esdevenia classista.

El 1965 va néixer la institució Rosa Sensat amb l'objectiu d'ajudar els mestres en la seva formació permanent, i amb Rosa Sensat nasqué la primera Escola d'Estiu per a mestres, que s'ha celebrat ininterrompudament cada any fins a l'actualitat.

Bona part d'aquestes escoles, junt amb les fundades en les dècades anteriors, van formar Coordinació Escolar (1967) amb l'objectiu de tractar temes pedagògics, col·laborar institucionalment en la renovació, treballar programes escolars i prendre posició davant dels grans temes relatius a l'educació i la política educativa del present i en perspectiva de futur. En l'àmbit de la titularitat dels centres es va crear la Unió de Cooperatives d'Ensenyament de Catalunya. A l'escalf d'aquestes iniciatives va néixer la Cooperativa Abacus de material escolar, al servei de la renovació pedagògica. A mitjan dècada es va crear l'Escola de Formació de Professorat de Sant Cugat del Vallès, dotada d'un professorat que provenia majoritàriament dels moviments de renovació, i ha proporcionat a la professió, promocions senceres de mestres marcats per un nou tremp.

Succeïa també, com en tants altres àmbits de la vida del país, que a mesura que s'intuïa la fi del franquisme i la transició a un sistema democràtic, augmentaven els posicionaments socials, entroncats amb la diversificació de visions polítiques en lliça.

Dins d'aquest procés, els anys 1975 i 1976 són anys significatius. Per un costat, durant la X Escola d'Estiu de Rosa Sensat veié la llum el manifest "Per una nova escola pública", reforçat, l'any següent, amb el manifest "Per una nova escola pública catalana", que definia com es volia que fos, en democràcia, l'escola pública (nom que apareix com a contraposició a l'oficial de "escuela estatal").

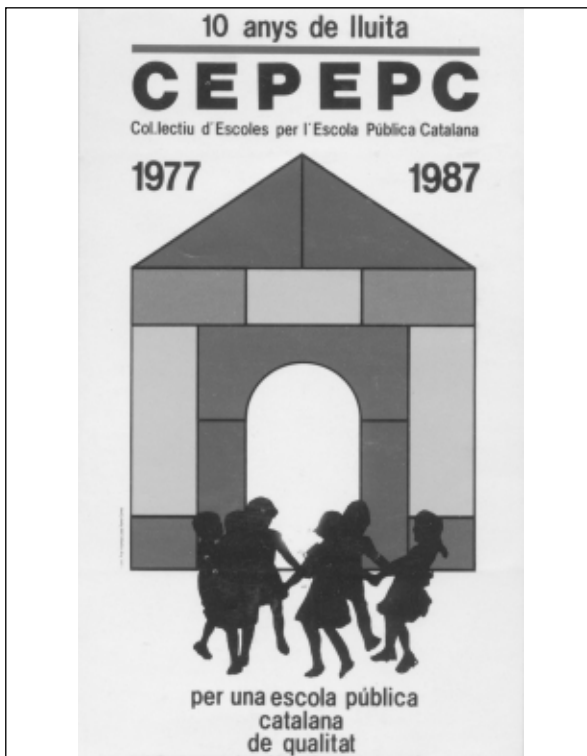
El 1978 la línia pro escola pública va crear el CEPEPC, per aconseguir de la Generalitat l'objectiu d'esdevenir escoles públiques, però sense perdre les seves característiques. Inicialment el formaven unes seixanta escoles de Coordinació Escolar i de la Unió de Cooperatives d'Ensenyament de Catalunya.

D'altra banda, aquell mateix any 1975 es creava el Consell Català d'Ensenyament, de curta vida, impulsat per Jordi Pujol, Octavi Fullat, Maria Rúbies i Joan Triadú, entre d'altres. D'inspiració cristiana, reclamava la possibilitat d'una escola catalana confessional i un sistema mixt d'escola pública i escola privada.

L'orientació de les escoles que havien protagonitzat aquell gran moviment de renovació pedagògica es va decantar entre les que mai es van plantejar la seva vocació d'escola pública i les que es van refermar en aquesta necessitat. Aquestes segones es van integrar a la xarxa pública tretze anys després, i les primeres –més algunes del CEPEPC que no van considerar acceptables les condicions d'integració que proporcionava la llei– han acabat formant l'Agrupació Escolar Catalana, associant les escoles de l'antic GAEC i de la Federació de Cooperatives d'Ensenyament de Catalunya, com a col·lectiu d'escoles concertades.

2. Les escoles del CEPEPC del Baix Llobregat

Les escoles del Baix Llobregat que van formar part del CEPEPC s'incorporaren al moviment de renovació pedagògica al llarg dels anys setanta, malgrat que algunes tenien una data de fundació molt anterior. En el quadre podem observar que moltes d'aquestes escoles partien de titularitats privades i religioses, que en un moment determinat són traspassades de fet o de

Cartell de les escoles del CEPEPC de l'any 1987

dret a cooperatives de pares o de mestres o a la gestió directa dels equips docents. És en aquestes noves circumstàncies que les escoles experimenten un gir important. Altres d'aquestes escoles s'incardinaren en els moviments de renovació des del mateix moment de la fundació.

A l'Escola Montserrat d'Esparreguera es produeix el canvi quan les monges van traspasant la responsabilitat del centre a mestres seglars i, després d'estimular la renovació, acaben cedint l'escola en lloguer a una cooperativa de pares. Una cosa semblant passa a l'Escola Lourdes de Sant Boi. A Sant Miquel, des de la mateixa titularitat parroquial, s'expressa una clara voluntat de produir aquell gir amb la incorporació d'una nova direcció molt lligada a Rosa Sensat.

Unes altres escoles provenen de titularitats privades (Sant Rafael i Ènnec Bonfill) o privades de caràcter social (Ateneu de Sant Just). En els dos primers casos hi ha factors de mala gestió dels anteriors titulars que desemboquen en el seu recanvi per equips de mestres que no dubten a incardinar-se en els moviments de renovació i trobar, en ells, unes noves senyes d'identitat.

L'Escola de l'Ateneu de Sant Just, fortament entroncada amb la significació social de l'entitat, va saber

guanyar-se el suport d'un sector de famílies i evolucionar des d'aquesta base en la línia de la renovació.

L'Estel de Molins de Rei i Barrufet de Sant Boi neixen d'uns parvularis privats que esdevenen, al cap de poc, escoles de primària amb un canvi de titular i d'orientació.

Finalment, quatre d'aquestes escoles tenen una orientació clara i definida des del moment de la seva fundació: El Puig d'Esparreguera, que va tenir un fort poder d'irradiació en el seu entorn; Edumar de Castelldefels, Mestral de Sant Feliu i Lola Anglada d'Esplugues, amb la col·laboració directa de mestres procedents d'altres escoles actives vinculades a Rosa Sensat.

No totes les escoles van participar amb la mateixa empena dels moviments de renovació pedagògica, però sí que totes es van distingir d'immediat per relacionar-se amb Rosa Sensat, en cursos d'hivern i d'estiu, amb professorat formador, com a professorat a formar i, com es produïa tan sovint, com a professorat docent i discent alhora. L'Escola de l'Ateneu, Sant Miquel, Barrufet, Edumar, L'Estel i Mestral van formar part de Coordinació Escolar, i totes elles van acabar coordinant-se en el CEPEPC. **(Vegeu quadre 1)**

Aquestes escoles del Baix Llobregat, com totes les del CEPEPC, formaven un conjunt heterogeni pel que fa al nivell de prestacions que oferien, l'adequació dels edificis i la seva titularitat. La diversificació de models s'adaptava al medi social del seu alumnat. En general, però, podem dir que van ser impulsades per les classes mitges locals culturalitzades, de tendència catalanista i progressista, en alguns casos cristiana. Singularment, Sant Miquel, Sant Rafael i Lourdes s'ubiquen als barris obrers del Padró, Casablanca i Can Paulet. La primera expressa una clara voluntat de suplència per la manca de places escolars al barri, i acaba sent, també, centre d'atracció d'una part de la classe mitja i progressista de Cornellà. La segona també neix de la manca de places d'oferta pública als barris perifèrics de Sant Boi, com la tercera, però la seva fundació ve marcada pel signe del benefici empresarial. En canvi, Lourdes obeeix inicialment a una actuació religiosa gairebé benèfica.

El Puig, L'Estel, Mestral, Ènnec Bonfill, Edumar, Lourdes i Barrufet disposaven d'edificis adequats, alguns d'ells de recent construcció, amb diferents graus de solvència per afrontar les hipoteques generades. En qualsevol cas, aquesta situació obeeïa a un

Quadre 1

Escola	Fundació /titular	Altres titularitats	Pas a escola pública
Escola Montserrat (Esparreguera)	1881. Escola de les Dominiques de l'Anunciata	1978. Cooperativa de pares	S'integra a la xarxa pública a l'inici del curs 1988-89
Escola Montseny (Sant Just)	1939. Escuela Montserrat	1967. Escola de l'Ateneu de Sant Just	S'integra a la xarxa pública a l'inici del curs 1983-84. Esdevé Escola Montseny
Sant Miquel (Cornellà)	1955. Escola Parroquial	1973. Traspàs de la gestió a un equip de mestres, amb titularitat parroquial	S'integra a la xarxa pública a l'inici del curs 1985-86
L'Estel (Molins de Rei)	1966. Parvulari privat	1973. Cooperativa de pares	S'integra a la xarxa pública a l'inici del curs 1988-89
Escola Mestral (Sant Feliu de Llo.)	1968. Cooperativa de pares		No s'integra a la xarxa pública. Es manté com a escola concertada
Escola El Puig (Esparreguera)	Curs 1970-71. Cooperativa de pares	- -	No s'integra a la xarxa pública. Es manté com a escola concertada
Escola Lourdes (Sant Boi)	Primers dels setanta. Orde religiosa	Vers el 1980. Cooperativa de mestres - -	No s'integra a la xarxa pública per diversos problemes i desapareix pocs anys després. Els seus edificis passen posteriorment a una escola pública del barr
Escola Barrufet (Sant Boi)	1973. Parvulari privat	1974. Cooperativa de pares i mestres	S'integra a la xarxa pública a l'inici del curs 1988-89
Escola Edumar (Castelldefels)	1974. Associació diocesana de pares		S'integra a la xarxa pública a l'inici del curs 1986-87
Sant Rafael (Sant Boi)	Acadèmia de pisos amb director propietari	1976. Arrendament per part de l'Ajuntament de Sant Boi. Cessió de la gestió als pares i aquests, als mestres	S'integra a la xarxa pública a l'inici del curs 1988-89. Posteriorment es fusiona amb Barrufet i deixa l'edifici dels pisos. No es manté el nom de Sant Rafael
Ènnec Bonfill (Cervelló)	1975. Escola Sant Jordi amb dos directors propietaris	1981. Una cooperativa de treballadors del centre es fa càrrec de l'escola en ser subhastada	S'integra a la xarxa pública a l'inici del curs 1988-89. Posteriorment es fusiona amb el CEIP Sta. Maria de Cervelló i no se'n conserva el nom
Lola Anglada (Esplugues)	Curs 1979-80. Cooperativa de pares		S'integra a la xarxa pública a l'inici del curs 1985-86

esforç considerable d'abandonar antics casalots i torres, que sovint parcel·laven l'escola en diferents edificis. Cada escola afrontava els terminis de pagament de la hipoteca buscant un equilibri entre la qualitat pedagògica desitjada i la possible, les possibilitats econòmiques de les famílies que nodrien el centre i el nivell d'amortització del deute.

Altres centres disposaven d'edificis que van esdevenir precaris, tot i l'excel·lent rendiment que van proporcionar gràcies a l'entusiasme del professorat més que a les condicions reals de l'edifici: torres, blocs de pisos sense pati esdevinguts escoles, barracons que complementaven velles instal·lacions, edificis gairebé històrics i obsolets...

Aquest factor va ser un dels temes que més van influir a l'hora d'acceptar les condicions d'accés a la xarxa

pública, juntament amb el de la ràtio mestres/aula i l'assumpció d'especialistes per part de l'Administració pública. Es va crear una tensió entre els centres que desitjaven un accés immediat perquè la seva situació econòmica i la seva infraestructura no els garantia la continuïtat dels centres, i els que, partint d'una situació econòmica solvent, posaven l'accent a obtenir les millors condicions de qualitat en el pas a centres públics.

3. El pas de les escoles del CEPEC a centres públics de la Generalitat de Catalunya

El Departament d'Ensenyament va integrar les escoles del CEPEC amb una ràtio mestres/aula d'1,2. No preveia l'accés del nivell de 3 anys, ni els especialistes de música, educació física, idioma i plàstica, ni el personal d'administració. Aquestes condicions eren ni més

ni menys que les existents en el si de l'escola pública. La integració també suposava el repte de mantenir els equips pedagògics i els projectes educatius en el context del model públic, en el qual la provisió de places no es basa tant en la vinculació del professorat a una línia pedagògica com en l'antiguitat i els punts acumulats.

Des del punt de vista de la infraestructura, la Generalitat comprava els edificis escolars amb el seu material i dotació, i els cedia als ajuntaments, que pagaven el solar. Prèviament les escoles havien de liquidar possibles deutes a la Seguretat Social o d'altres, abans de signar el conveni d'integració.

La llei ofería als mestres una plaça d'interinatge i unes proves específiques d'accés, que van permetre l'assoliment de la plaça del propi centre en propietat a la majoria de professorat de primària integrat. Les escoles de secundària van tenir un tracte discriminatori i molt més dur.

Aquesta fórmula no friccionava amb els interessos del funcionariat públic, atès que els mestres del CEPEPC s'integraven a la xarxa amb "la seva pròpia plaça" i no competien amb els interessos dels primers.

Acceptar aquestes condicions va suposar un gran sa-

Una de les enganxines utilitzades pel moviment d'ensenyants i pares del CEPEPC per l'escola pública

crifici per a la major part d'escoles del CEPEPC, algunes de les quals ja s'havien anat adaptant parcialment a una situació que no agradava a cap escola.

A l'hora de la integració a la xarxa pública, la resposta que van donar a aquelles condicions d'accés va anar des de la simple supressió de l'excés de professorat, la supressió de les unitats de 3 anys i la reducció de prestacions, fins a la creació de solucions provisionals a extingir, per poder mantenir un determinat professorat i unes determinades prestacions, sostingudes per l'aportació econòmica de les famílies. També es va buscar l'entesa amb els ajuntaments, per tal d'aprofitar totes les possibilitats existents i integrar el major nombre de persones de la plantilla. Hi va haver personal de secretaria que va continuar al centre com a conserge, en altres casos alguns especialistes van passar a ser contractats pels ajuntaments i alguns centres van crear parvularis per donar sortida a les aules de 3 anys reestructurades, amb el corresponent professorat.

Integrar-se a la xarxa d'escoles públiques en aquestes condicions podia significar per a uns una opció ideològica radical, una taula de salvació econòmica per a altres o una aposta per la millora de l'escola pública recentment traspassada a la Generalitat.

Fos amb un sacrifici inicial o amb una etapa provisional en què la participació econòmica de les famílies mantingués un determinat nivell de prestacions, hi havia la convicció que la nova escola pública evolucionaria en la línia de proporcionar a tots els centres del país un nivell de qualitat satisfactori.

La duresa de les condicions d'accés a la xarxa pública va fer decantar un parell d'escoles de la comarca a separar-se del procés, i a encarar la qüestió de la qualitat a partir dels recursos propis, en un context de solvència econòmica de l'escola i l'existència d'uns nuclis de famílies afins, que són els que havien estat sempre. En aquests centres el discurs de la qualitat, que sempre és relativa, s'ha mantingut incòlume, però el discurs entorn a la funció social de l'ensenyament ha evolucionat cap a les posicions que manté l'escola concertada, és a dir, aprofitament de les subvencions de l'Administració, amb un marge d'actuació que permet complementar la qualitat amb quotes que barren el pas a determinats sectors socials o, si els permeten l'accés, és per uns determinats mecanismes interns de beques i ajudes que són forçosament excepcionals i singulars. Tot i ser unes bones escoles, com ho havien estat sempre, han enquistat la contradicció que el CEPEPC va voler superar amb el seu pas a escola pública. Aquestes escoles ara es coordinen en l'Agrupació Escolar

Celebració de la Pasqua a l'escola Mestral de Sant Feliu de Llobregat, l'any 1970.

Catalana, que agrupa les escoles de l'antic GAEC i de la Federació de Cooperatives d'Ensenyament de Catalunya.

Les escoles del CEPEPC van decidir fer camí amb l'escola pública, dipositant els seus anhels i les seves esperances de millora en mans de la política educativa del Departament d'Ensenyament, en un context democràtic. Les expectatives que van posar en aquest sistema, han resultat parcialment satisfetes.

4. Les escoles de l'antic CEPEPC, avui

Amb el pas del temps la ràtio mestre/aula que tantes preocupacions va crear en el moment de la integració a la xarxa pública, ha millorat ostensiblement, passant d'1,2 mestres per aula a 1,44 o 1,5. L'alumnat de l'antiga segona etapa d'EGB, en passar a secundària, encara ha disposat d'una ràtio superior.

La qüestió dels especialistes ha quedat parcialment resolta: el Departament d'Ensenyament ha creat especialitats d'educació física, d'anglès i de música, però no de plàstica. Recentment s'han dotat les escoles d'unes hores de secretaria que no satisfan totes les necessitats, però que obren l'expectativa que aviat puguin ampliar-se.

La ràtio alumnes/aula ha baixat, passant de 30 a 25, i s'han dotat els centres de recursos informàtics i d'altres

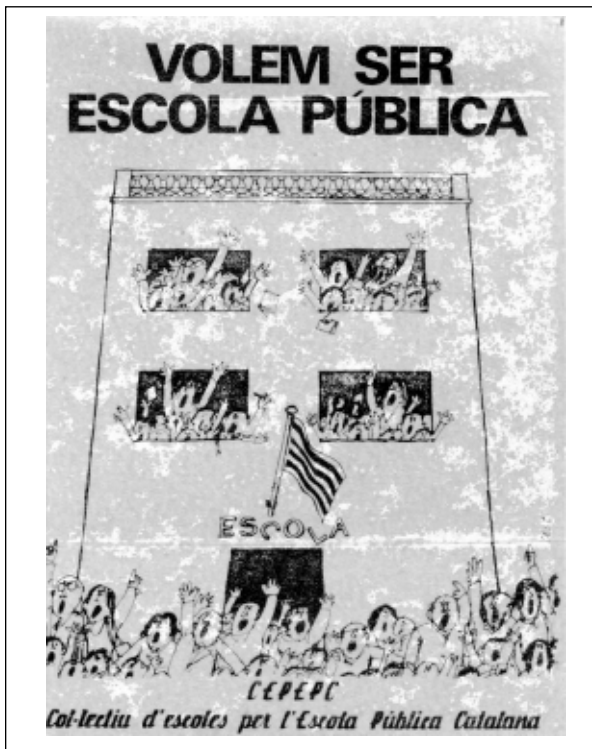
dotacions vinculades a projectes específics, com laboratoris d'idiomes. L'horari lectiu ha passat de 30 a 25 hores, augmentant les hores del professorat dedicades a la gestió del centre, preparació de classes o coordinació interna.

Finalment la catalanitat, la gestió democràtica dels centres amb els claustres, equips directius i consells escolars, i els avenços pedagògics que va suposar l'aplicació de la LOGSE han transformat d'una manera contundent el panorama de l'escola pública dels darrers quinze anys.

Les escoles Montserrat, Edumar, Montseny i Lola Anglada s'han traslladat a edificis de nova construcció. Ènnec Bonfill i Sant Rafael han fusionat els seus equips amb els de les escoles Santa Maria de Cervelló i Barrufet, respectivament, amb laboriosos processos d'integració d'equips que partien de cultures pedagògiques diferents.

En l'altra plat de la balança trobem alguns aspectes en què l'avenç de l'escola pública ha estat molt insuficient.

Una assignatura pendent del Departament d'Ensenyament és la d'afavorir un sistema de provisió de places que tingui per objectiu consolidar equips i crear consensos en els centres. Es tracta de crear sistemes mixtos que no lesionin els "drets adquirits" del funcionari, però que suposin una certa capacitat de cooptació

Una de les icones més conegudes del moviment: el dibuix de Cesc per l'escola pública

de professorat nou per part dels centres, en funció d'un projecte. L'experiència de consolidar unes determinades places, en les escoles que tenen un pla estratègic, està en la línia de solució d'aquesta necessitat, però té un abast molt limitat.

La necessària autonomia dels centres en la gestió dels seus recursos, i el tractament específic segons necessitats específiques, en funció del seu projecte pedagògic, topa sovint amb actuacions unificadores i poc elàstiques per part de l'Administració.

Hi ha elements relatius a la realització de determinades tasques que, en no tenir una definició clara, fan que aquestes siguin executades amb unes grans dosis de voluntarisme per part d'aquells que estan disposats a aportar-n'hi (determinades hores de dedicació, participació en colònies escolars i d'altres).

Finalment, en els darrers anys hi ha hagut, en alguns centres, la incorporació d'alumnat procedent de la nova immigració, que no sempre s'ha fet en les degudes condicions ni ha comptat amb els recursos necessaris per afrontar-la, alhora que l'escola pública n'ha estat una receptora principal en clar greuge comparatiu amb l'escola concertada.

Entrar en l'evolució que han experimentat aquests centres en el si de l'escola pública no és una tasca fàcil. Pere i Clara Darder i Joan Triadú ho han fet en un estudi de sis escoles del CEPEPC de Barcelona,² i seria de gran interès que sortissin més treballs d'aquestes característiques. En aquest treball em limitaré a constatar algunes de les impressions que m'ha causat l'evolució d'aquests centres. Es tracta d'indicadors que ens parlen d'un determinat nivell de qualitat. D'altra banda, cal recordar que les escoles protagonistes de la renovació pedagògica dels anys del franquisme eren elements singulars dins d'un marc general de mediocritat pedagògica, mentre que ara el nivell de qualitat de l'escola pública ha millorat en la línia del que van ser aquelles escoles, i en la resposta específica als problemes dels nous temps. No es pot, per tant, fer una comparació amb la resta d'escoles públiques, sinó entre els plantejaments inicials del mateix centre i els actuals.

1. La composició dels equips docents ha sofert canvis importants en tres escoles, en els darrers quinze anys (més del 50% de renovació de la plantilla), i canvis menors en la resta (de menys del 25% en dues escoles, i d'entre el 25 i el 50 % en altres tres). Aquests canvis han estat produïts per jubilació, pas a secundària, pas a altres destinacions no docents dins l'Administració, canvi de domicili i, en pocs casos, per destinació a un altre centre.

El conflicte del procediment públic d'adjudicació de places, que afecta tot el sistema, ha suposat la dedicació de grans esforços a la defensa dels projectes educatius, estratègies d'acollida i integració de professorat nou al centre, estratègies d'articulació del professorat nou i de l'antic en els cicles, combinacions per a l'organització de colònies, etc. Aquests esforços sembla que han donat els seus fruits. En totes les escoles s'ha integrat d'una manera estable professorat que participa del projecte educatiu del centre i que ha passat a engruixir el nucli vertebral de l'escola, al voltant del qual gira el personal interí o provisional, i el professorat menys identificat amb el projecte.

2. Les escoles tenen consciència del seu passat i de la seva història, que continua sent un actiu important en el seu projecte educatiu. Això els permet afirmar que els canvis soferts per aquest projecte en els darrers anys han estat per una evolució natural i positiva, i no ha vingut per una ruptura deguda a factors aliens a la voluntat del centre.

3. En totes les escoles es manté un grau de vitalitat professional elevat, expressat, en part, per una dedicació

voluntarista notable. Potser es podria al·legar que això és el que toca, i que no és un element distintiu, però ho és, encara que hi hagi moltes altres escoles i molts altres professionals individualment considerats que també el tinguin, aquest element distintiu.

4. La major part d'aquestes escoles participen en programes i projectes específics, com el d'Escoles Verdes, Comenius d'educació mediambiental, plans estratègics, projecte de filosofia 6-12, integració de sords, biblioteques escolars, etc.

5. En diversos graus, les escoles tenen consciència d'uns trets d'identitat que les singularitzen, que entronquen amb el seu passat i que estan lligats amb el seu projecte curricular: tractament de la diversitat, sostenibilitat, lligam amb les famílies, metodologia activa, colònies escolars integrades en el currículum, material socialitzat, educació per la pau, educació en valors, ciutadania i lligam amb el poble o barri. En totes elles es cita la catalanitat, malgrat que aquesta característica, així com alguna altra de les citades, formen part dels projectes curriculars per prescripció normativa, que no sempre és prou viva.

6. El pas a escola pública va significar, en alguns casos, una petita pèrdua d'alumnat, les famílies del qual no estaven d'acord amb el pas. Això va passar en tres o quatre escoles, en nombre de vuit o deu famílies. En l'actualitat totes les escoles tenen la matrícula completa i en la nova matriculació no poden acollir tot l'alumnat que ho sol·licita per manca de places. Aquestes escoles, per tant, continuen gaudint d'un determinat prestigi entre les famílies. Algunes d'elles continuen sent l'escola pública preferida de les classes mitges culturalitzades locals, que si no poden entrar al centre elegit, a vegades fan

l'opció per una escola concertada. En altres casos la classe mitja ha abandonat l'escola i la composició sociològica de l'alumnat reproduceix directament la del barri on s'ubica el centre. En totes les escoles hi ha actives associacions de mares i pares. Algunes d'aquestes escoles són referents en el context de l'escola pública del poble on es troben.

Al cap de quinze anys de la integració de les escoles del CEPEPC a la xarxa pública, els problemes plantejats i els guanys assolits són ni més ni menys que els de l'escola pública en la seva totalitat. Estem parlant d'una integració total i, també, d'uns equips de mestres i d'unes famílies que, partint d'una voluntat inequívoca de tenir una escola de qualitat, han estat capaços de fer aquesta transició tot mantenint-la, amb els seus projectes educatius, i obrint les portes a la totalitat de l'alumnat del país. Ningú no baixa la guàrdia. La renovació pedagògica continua.

NOTES.

¹ CANALS, CODINA, DARDER, COTS, MATA i ROIG. *La renovació pedagògica a Catalunya des de dins (1940-1980)*. Barcelona: Ed. 62, 2001.

² Pere DARDER VIDAL, Joan TRIADÚ CARRÉ i Clara DARDER G.-Z. LISSON. *El centre educatiu. Algunes propostes de millora a partir de l'estudi i la reflexió sobre l'actuació de sis escoles del CEPEPC*. Associació de Mestres Rosa Sensat. Barcelona, juny de 1994.